

Sovyet Şiirinin Geleneksel Temelde Şekillenen Modern Fenomeni: “Altmışlılar Kuşağı”¹

Tuğba AYDOĞDU YÜKSEL*

M. Özlem PARER**

ÖZ

Her dönem, kendinden önceki dönemlerin, önemli anların, ideolojilerin, maneviyatın, aktarılan veya yeni oluşumu gözlemlenen kültürlerin varlığı ve çeşitliliği konusunda farklı eğilimler ortaya çıkarmaktadır. Soyut düşüncenin somut yansıması sanat ve onun vazgeçilmez unsuru edebiyat da bir iletişim ve etkileşim aracı olarak tarih boyunca gözle görülür mental ayrışmaların yaşandığı, yeni kuşak ve grupların ortaya çıktığı bir arena olmuştur. 20. yüzyılın ilk yarısında Sovyet ideolojisinin baskı ve sınırlamalarına maruz kalan Rus edebiyatı, özellikle de şiir, sosyalist gerçekçilik ilkesinin dayatmaları sonucunda kendi sınırlarına çekilmek zorunda kalmıştır. 1953 yılında tahakkümün ortadan kaybolması itibarıyla sosyo-kültürel alanda yeni bir bakış açısı ve dünya görüşü oluşmuş, değişim ve gelişim yönünde önemli atılımlar gerçekleşmiştir. 1960’lı yıllarla birlikte zihinsel özgürlük tezini savunan ve “Altmışlılar Kuşağı” olarak adlandırılan yeni aydın sınıfı edebiyatta kısmen kaybedilen modernist bilincin yeniden oluşturulması için harekete geçmiştir. Çalışmada kontrol mekanizmasının bilinçsiz bir şekilde yaratmış olduğu farkındalığın, *uyanişın* hazırlık evresinin, kuşağın edebi arenadaki konum ve kazanımının tarihsel yöntem kullanılarak incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma nezdinde, temsilcilerin faaliyetlerinin ve yayınlarının, Rus edebiyatına ve kültürüne sağladığı muazzam katkıyı ifade etmek yerinde olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sovyet Şiiri, Sosyalist Gerçekçilik, Altmışlılar Kuşağı, Majör Şiir, Minör Şiir.

Başvuru / Kabul: 26 Mart 2024 / 27 Nisan 2024

The Modern Phenomenon Of Soviet Poetry, Shaped On The Traditional Base: “The Sixtiers”

ABSTRACT

Each period brings into the open the different tendencies, concerning the existence and diversity of previous periods, the important moments, the ideologies, the spirituality and the cultures that were transferred or newly formed. The art, a concrete reflection of abstract thought and the literature, an essential element of art, have been an arena where mental divergences observed throughout history, and as a result new generations and groups have emerged. Russian literature, especially poetry, which was exposed to the pressures and restrictions of the Soviet ideology in the first half of the 20th century, had to retreat to its own edges as a result of the impositions of the principle of socialist realism. In 1953, a new perspective and world view was formed in the socio-cultural field, and the important developments were came true towards change and development. In 1960s, the new type of intellectuals who defended the thesis of mental freedom and called the “Sixtiers” took action to re-create the modernist consciousness in the minds of the people, which was partially lost in literature. The aim of the study is to examine the awareness, created unconsciously by the control mechanism, the preparation phase of the

¹ Bu çalışma, Prof. Dr. M. Özlem PARER danışmanlığında yürütülüp 2022 yılında tamamlanan Rus Edebiyatında “Altmışlılar Kuşağı” Yeni Şiir Sanatı ve Yevgeniy Aleksandroviç Yevtuşenko’nun Liriği başlıklı yayınlanma aşamasında olan doktora tezinden üretilmiştir.

* Arş. Gör. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Slav Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, E-posta: taydogdu@ankara.edu.tr, ORCID Numarası: [0000-0002-1323-3060](https://orcid.org/0000-0002-1323-3060)

** ** Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Slav Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, E-posta: parer@ankara.edu.tr, ORCID Numarası: [0000-0001-5175-4898](https://orcid.org/0000-0001-5175-4898)

awakening, the position and achievements of the generation in the literary arena, using the historical method. It would be appropriate to express the enormous contribution of the activities and publications of the representatives to Russian literature and culture.

Keywords: Soviet Poetry, Socialist Realism, Sixtiers, Major Poetry, Minor Poetry.

Received / Accepted: 26 March 2024 / 27 April 2024

EXTENDED ABSTRACT

It is inevitable that the social events in any country, the domestic and foreign policies, the compromises, and conflicts have been reflected in the borders of that country and the art of that period. Social and political events that took place in the country throughout the centuries, especially the Russo-Japanese War between 1904-1905, the revolutions of 1905 and 1907, World War I (1915-1918), the Civil War (1918-1922), the establishment of the Soviet Union and World War II between 1941-1945, were effective in shaping 20th century Russian literature.

In 1934, the last page of the critical realism perception of the 19th century was closed with the implementation of the idea of "socialist realism", which can be defined as the activity of the Soviet ideology in the cultural field. The cultural policy, which was based on V. Lenin's visions but was put into practice during the time of I. Stalin, was born from the combination of the socialist concept and the realism movement. According to this doctrine, what is important is to reshape reality and create new works by combining the enthusiasm of art with the attitude of ideology. Consequently, since the artist of the new ideology was the only person who conveyed his art to the public, it was important for these people to be aware of their responsibilities. In this context, with the understanding of "socialist realism", it was aimed to take the artist and the intellectual part of the country under control and to reduce science, history and art to the position of servant of politics. With the understanding that brought about a series of regulations, the party's censorship pressure increased, and then a dark period arrests, exiles, executions and suicides had been occurred, which negatively affected the personal and artistic fate of Russian writers and poets.

In the first half of the 20th century the situation of manipulating all the dynamics of life and putting literature and art at the service of political authorities ended with the death of I. Stalin, the performer of the "founding-father" role, in March 1953. After the *sharp frost* of I. Stalin, the social and cultural life transitioned into a *warm dissolution* process and the "thaw (otpepel) culture" began, in which the oppressive attitude on all areas of life began to decrease and the awareness against the sanctions of domination began to increased. With the opening of the way for liberation in literary life, the interest to the 19th century classical art understanding,

to the culture of Silver Age, to the decadence and formalist school began to increased, the creativity revived, the works of publishers accelerated.

In this period, beginning in the mid-1950s and continuing through the late 1960s, the questions about personal freedom and consciousness of duty, the coexistence of humanistic and aesthetic qualities, and the awareness of collective power and the tyranny of power gave rise to countless talents. This period also witnessed the birth of a generation whose activities began in the 1950s. In the 20th century Russian culture, the “Sixtiers” which exhibited a global perspective on the problems in the country and world politics, appeared in the literary arena. On July 29 in 1958 after the opening ceremony of the V. Mayakovsky Monument in Moscow the members of the generation were Yevgeny Aleksandrovich Yevtushenko (1932-2017), Izabella Akhatovna Akhmadulina (1937-2010), Andrey Andreyevich Voznesensky (1933-2010) and Robert Ivanovich Rozhdestvensky (1932-1994) went on stage and recited poetry. After this date, they as the “great quartet of poets” started to read their poems aloud in stadiums, institutes, museums and almost every field, experiencing and feeling.

The 60s, a period of change in the social climate in Soviet history, were the years that signalled that the country, which had been under the influence of the totalitarian regime for a long time, regained its consciousness and began to move towards democratization. Ye. Yevtushenko, R. Rozhdestvensky, A. Voznesensky and B. Akhmadulina, who advanced with an understanding that prioritized the creativity, art and science over politics and ideological wars, created their art scene and their individual styles “gromkaya lyrica “, which can also be expressed as a “major poetry”. The generation of poets adopted values such as conscience, compassion, nobility, freedom, privacy, rights and law, and created a state of emotional sensitivity by considering every area where humans exist. For representatives who progress in the light of humanist values, the public has become the focus of their activities. In this context, themes such as social and political freedom, democratic social life, liberalism, constitutional rights and spiritual foundations were mainly used in the representatives’ poems. Likewise, in this period, to the analysis of the individual’s spiritual world and moral values were concentrated along with the lyrical principle. Therefore, the confession has become one of the important themes for the poets of this generation. Poets have created a new type of lyrical hero in their poems woven with spiritual and internal content. This new type of lyrical hero conveys his thoughts and relationships to the readers with his loves and friends in a very open language, without censorship, and sometimes criticizes himself. The tendency to examine the multidimensionality of the individual’s inner world and psychology, which was not discussed

much in this period, left a deep impact on the reader. All these tendencies, the voluntary representation of the people and the ideology-free expression of life themes, frankness and courage were accepted as signs of spiritual renewal, and thus a new and resounding era began in Soviet poetry.

The source of the success of the generation poets was not only their orientation, thoughts and characters, the languages and styles they used while writing their poems are among the innovations they brought to existing literary traditions. The representatives generally didn't prefer to be stuck within the narrow and ornamental patterns of literary language, they tended to use spoken language by adopting a plainer and simpler form of expression. In their understanding of creating new verbal forms, poets have benefited from various techniques and forms of expression in their products. Neologism, occasionalism, metaphor, allegory, indirection, exaggeration and personification were the figures of speech that poets most frequently used when creating their works.

All the same time, in this period, "minor poetry" (tihaya lyrica), which we can describe as a formation against the "major poetry" read at a high pitch, emerged. Nikolay Ivanovich Tryapkin (1918-1999), Vladimir Nikolayevich Sokolov (1928-1997), Anatoly Vladimirovich Zhigulin (1930-2000), Aleksey Timofeyevich Prasolov (1930-1972), Sergey Valentinovich Chuhin (1945-1985) and Nikolay Mikhailovich Rubtsov (1936-1971) wrote works under the structure of "minor poetry" in which the desire to understand the national and social resources of modernity intensified and a historical approach was adopted in the artistic interpretation of reality.

Domination, which assumed the most important mission among the characteristic features of the Soviet Union in the 1920s and 1930s, has achieved its aim to produce party-oriented works of art by controlling works and various activities in terms of content. Thus it made the creative group of artists, writers and poets to the certain standards affiliated with the party culture carriers. The short and unpredictable "thaw period" has emerged as indicators of important changes in the literary field such as the revival of creativity, the creation of heated discussion atmosphere, and the active work of magazines, newspapers and publishing houses. In addition, the fact that early banned subjects began to enter the field of literature intensively, the removal of many dogmas and prohibitions, and the restoration of the reputation of artists' works had positive effects on the literary quality and creative process of these years. In this context, care of the "Sixtiers Generation" in Russian literature, the study examined how the

works reflect the agenda, which does not escape the perspective of any artist, were shaped in an atmosphere created by domination. The changes occurred in the artist’s personality and creativity after the oppression disappeared, as well as the reasons and consequences of reflection analyzed. The acceleration of artistic activities since the second half of the 20th century has shown that the pressure, censorship and bans that the Soviet ideology tried to create in the development of art and culture will never affect the content and value of an artistic product. Although rules are enforced collectively and persistently by legislators, creativity that expresses complete individuality has always been subjective and productive.

GİRİŞ

20. yüzyılda yaşanan sosyal ve politik olaylar, Rus edebiyatının şekillenmesinde etkili olmuştur. 1904-1905 yılları arasında gerçekleşen Rus-Japon Savaşı, 1905-1907 devrimleri, I. Dünya Savaşı (1915-1918), İç Savaş (1918-1922), ilk ayağı 1917 Ekim Devrimi olan ve 1991 yılına dek varlığını sürdüren Sovyetler Birliği’nin kurulması ve 1941-1945 yılları arasındaki II. Dünya Savaşı başta olmak üzere, yüzyıl boyunca ülkede yaşanan çeşitli olayların, izlenen bazı politik tutumların o dönemin sanat sınırlarına yansıdığı bilinmektedir. Yüzyılın başlarında yaşanan “Gümüş Çağ” dönemi ile birlikte bilimde, sanatta ve edebiyatta fevkalade bir canlılık gözlemlenmiştir. Edebî arenada ve bilhassa şiir türünde ortaya çıkan hareketlilik ve çeşitlilik, sembolizm, fütürizm ve akmeizm gibi akımların, sayısız edebî örgütlenme ve yazar gruplarının faaliyet göstermeye başlamasıyla ete kemiğe bürünmüştür (Şestakov 2019: 16). Ancak edebî alandaki yaratıcı faaliyetlerin ömrü 20. yüzyılın ilk çeyreği ile sınırlı kalmıştır. 1934 yılında “sosyalist gerçekçilik” düşüncesinin hayata geçmesi ile birlikte bütün edebi oluşumlara son verilmiştir.

Sosyalist gerçekçilik akımının ilkesi, dünyanın yeniden şekillendirilmesi ve “yeni insan” oluşturulması bağlamında kültürün yeniden kodlanması, estetik önceliklerin değiştirilmesi, yeni sanat dilinin oluşturulması gibi bir dizi düzenlemenin devlet tekelinde yürütülmesi şeklinde ifade edilebilir (Dubrovina 2011: 181-185). Parti diktatörlüğü, ideolojik tutumlar ve benzeri baskıcı örgütsel temeller üzerinde yükselen anlayış edebiyat, sanat ve sinema gibi ülkedeki tüm yaratıcı ve kültürel faaliyetlere otorite odaklılık getirmiştir. Özgür ve yaratıcı beyinlerin eserlerine tahakkümle ters düşmeyecek fikirler çerçevesinde hayat vermeleri zorunluluğu bilimin, tarihin ve sanatın konumunu siyasetin kuklasına dönüştürmüştür (Deutscher 1990: 105-106). Politik görüşlerin, kültür taşıyıcılarının özgür arenasını sanat ve edebiyat alanlarına sızmasıyla birlikte partinin yaşamın her alanında söz söyleme hakkını kendi

kendine tanıyacağı sosyalizmin altyapısı oluşturulmaya başlanmıştır (Groys 1992: 36). Bahsi geçen yaptırımlar, Rus yazar ve şairlerin bireysel yaratıcılık faaliyetlerine ket vurarak kişisel kaderlerini olumsuz etkilemiştir. Yazar ve şairlerin özgür düşünce ifadelerinin sınırlandırılması veya bütünüyle yok edilmesi ile kalemlerinden çıkmayan yayınların altına imzalarının atılması eser-yazar aidiyetine zarar vermiştir. Yönetim daha da ileriye giderek partinin kendisine biçtiği rolü layıkıyla yerine getiremeyen ve/veya getirmeyen bazı ünlü yazarları, sanatlarını icra ettikleri için Sovyet kampları, cezaevleri ve sürgünler ile “*ödül*”lendirmiştir.

20.yüzyılın ilk yarısı boyunca yaşamın bütün dinamiklerinin ayarlarıyla oynama ve edebiyatın ve sanatın siyasi otoritelerin hizmetine koşulması durumu “kurucu-baba” (Şimov 2017: 70) rolünün icracısı İosif Stalin’in 1953 yılı Mart ayında hayatını kaybetmesi itibarıyla son bulmuştur. Toplumsal ve kültürel yaşam, Stalin’in keskin “*ayaz*”ından sonra ılık bir “*çözülme*” sürecine geçiş yapmış, hayatın her alanı üzerinde oluşturulan baskıcı tutumun azalmaya başladığı, tahakkümün yaptırımlarına karşı bilincin geliştiği ve yaşamın yeşerdiği “*çözülme* (ottepel) kültürü” başlamıştır. Edebî atmosferde baş gösteren değişimin ilk ayağı 1953 yılının Nisan ayında şair Olga Fyodorovna Berggolts’ un (1910-1975) şiirde liberalizm, samimiyet, şeffaflık ve öznellik üzerinde durduğu *Lirik Üzerine Bir Konuşma* (Razgovor o lirike) isimli makalesinin “Literaturnaya Gazeta” da yayınlanması olmuştur. Bu kavramlarla aslında şiirdeki estetik anlayışına atıfta bulunulmuştur. Şiirdeki estetik sınırların gözetilmesinin siyasetin uyguladığı sansür sınırlarından daha dikkate değer bir etkiye sahip olacağı düşüncesinin de tohumları böylelikle atılmıştır. Yine aynı yıl yazar Vladimir Mihayloviç Pomerantsev’in (1907-1971) yazarların sorunlu kişiliklerini ve eserlerdeki samimiyet eksikliğini çözüm odaklı eleştirdiği *Edebiyatta Samimiyet Üzerine* (Ob iskrennosti v literature) isimli makalesi “Noviy mir” dergisinde yayınlanmıştır. Benzer şekilde edebiyat eleştirmeni Stanislav Borisoviç Rassadin ’in (1935-2012) kaleme aldığı ve müstakil sanat ideolojileriyle kendini tanıtacak olan “Altmışlılar Kuşağı”nın isminin koyulacağı (Poezo sfera 2020) “Şestidesyatniki. Knigi o molodom sovremennike” (Altmışlılar. Genç Çağdaş Üzerine Kitaplar) isimli makalesi 1960 yılında “Yunost” dergisinin Aralık sayısında yayınlanmıştır. Bununla birlikte “Russkaya literatura” “Yunost”, “Naş Sovremennik”, “Moskva”, “Voprosı Literaturı” gibi dergiler; “Sovetskaya Rossiya”, “Literaturnaya Rossiya” gibi gazeteler ve “Drujba Narodov”, “Literaturnaya Rossiya” ile “Tarusskiye Stranitsı” yıllıkları edebî alanda aktif bir şekilde faaliyet göstermeye, yeni yayınevleri kurulmaya, yazarların ve şairlerin yaratıcılıkları canlanmaya başlamıştır (Yegorovoy (Ed.) 2006: 13). Böylece hayali kurulan sosyal yenilenmenin temeli, edebiyat bilimindeki kayda değer hareketlilikle atılmış olur.

20. yüzyıl Rusya’ında yaşanan sosyal olayların, yürütülen iç ve dış politikaların ve izlenen bazı politik tutumların yaratmış olduğu kaçınılmaz çarpışma ortamlarının, o dönemin sanat sınırlarına dahil olduğu bilinmektedir. Çalışmanın odak noktasını oluşturan “Altmışlılar Kuşağı” nezdinde, hiçbir sanatçının perspektifinden kaçmayan gündemin yansıdığı eserlerin, tahakkümün yaratmış olduğu bir ortamda nasıl şekillendiği, sosyal ve kültürel yaşam üzerinde etkili olan baskının ortadan kalkmasının ardından sanatçının kişiliğinde ve yaratıcılığında ne gibi değişimlerin söz konusu olduğu, yansımanın nedenleri ve sonuçları bağlamında incelenerek somut bir şekilde görebilmek hedeflenmiştir. Ülkenin manevi ve kültürel yaşamını etkileyen değişikliklerin gerçekleşmeye başlamasıyla, yaratıcılığın canlandırılması, dergi, gazete ve yayınevlerinin aktif bir şekilde çalışmaya başlaması gibi bir dizi faaliyet edebi alandaki önemli değişimlerin göstergesi olarak karşımıza çıkmıştır. Bununla birlikte erken dönem yasaklı konuların yoğun bir biçimde yazınbilim alanına girmeye başlaması, birçok dogmanın ve yasağın kaldırılması, sanatçıların eserlerinin itibarının iadesi, bu yılların edebi açıdan kalitesi ve yaratıcı süreç üzerinde olumlu etkiler yapmıştır. Rus edebiyat tarihine büyük katkılar sağlayan bu yılların edebiyatçılarının edebi faaliyetlerindeki zeminini oluşturan şairler şiirleriyle, manevi yaşamın harekete geçirilmesini hedeflenmişler ve zengin bir edebi miras oluşturmuşlardır.

20. Kongre’nin Getirdikleri

Toplumsal, kültürel ve sanatsal yaşam 1953 yılı Mart ayında Stalin’in ölümünden sonra bir dönüşüme uğrar. Bu tarihten itibaren 1954-1969 yılları Nikita Sergeyeviç Kruşçev (1894-1971) yönetimi dönemi, siyaset bilimciler ve tarihçiler tarafından “çözülme (otpepel) kültürü” olarak isimlendirilir. “Otpepel”, erime, çözülme anlamlarına gelir ve bu dönemde oldukça belirgin olan en önemli nokta Sovyetler Birliği’nin manevi ve kültürel yaşamını etkileyen değişikliklerin gerçekleşmeye başlaması olmuştur. Baskın ve merkeziyetçi zihniyetin yok olmasının ardından rejim aynı yıl bir dizi reforma girişir. Ele alınan ilk düzenleme siyasi mahkûmları dışarıda bırakan bir af yasasını kabul etmek olur. Yaklaşık 1.000.000 mahkûm Stalin’in çalışma kamplarından serbest bırakılır. Benzer şekilde toplumsal ve kültürel yaşamın birçok alanında bir yumuşama ve hoşgörü ortamı belirir. Rejim, yazarlar üzerinde oluşturduğu doğrudan veto yetkisini kullanmayı bırakır. Edebiyatta ve sanatta sansürün zayıflamasıyla birlikte edebiyat, kişisel ve özel yaşama, Stalinist bürokrasinin yersiz müdahalelerine dur demeye karşı uyanışın odağı haline gelir. Özellikle Pomerantsev’in “Edebiyatta Samimiyet Üzerine” (Ob iskrennosti v literature) isimli makalesinin 1953 yılında “Noviy mir” dergisinde yayınlanmasından sonra edebi atmosferde bir değişim yanlılığı baş gösterir. Toplumsal yaşamda oldukça ses getiren bu

makalenin yayınlanmasının ardından İlya Grigoryeviç Ehrenburg'un (1981-1967) aslında tüm döneme, ismini veren *Çözülme (Ottepel, 1954)* isimli uzun öyküsü "Noviy mir" dergisinde yayınlanır. Stalin *ayazından* sonra ılık bir çözülmenin yaşandığı "çözülme" metaforu tarihsel bir süreç içerisinde okura sunulur.

Komünist Partinin Stalin'in ölümünden sonraki ilk kongresi olan 20. Kongre, 14 Şubat 1956 tarihinde Kremlin Sarayı'nda gerçekleştirilmiştir. Kongrenin gündeminde sosyalist sistemin hayat damarlarını kesecek olan "gizli bildiri" (sekretniy doklad)'nin okunması yer almaktadır. Bildirinin okunmasının amacı Stalin'in bilinen ve bilinmeyen, hayata geçirilen veya sadece taslaklarda kalan bütün tasarılarını ortaya dökerek yaşananların sorumluluğunu tek bir kişiye mal etmek ve 1930'lardan beri karşı-devrimci faaliyet adı altındaki sahte suçlamalarla tutuklanan kişileri aklamaktır (Cohen: 8). Bildirinin okunmasından önce, 1935-1940 yılları arasında gerçekleştirilen kitlesel tutuklamalar ve idamların verilerini toplamak üzere özel bir komisyon oluşturulmuştur. Raporlaştırılan verilerin kayıt altına alınan ve tahmin edilenin çok ötesinde olması, parti içerisinde şaşkınlık yaratmıştır. Bahsi geçen sebeple sadece delegelerin katılacağı kapalı ve gizli bir oturumla yapılması kararında uzlaşılan kongrenin bildirisi kısa süre zarfında broşür hâlinde basılmış ve tüm Sovyetlere dağıtılmıştır. Sovyet ana başvuru kaynaklarına göre ifşaatın sorumlusu, konuşmacı Kruşçev'in siyasal reform isteyen sınıflarda bir destek tabanı oluşturarak (Figes 2011: 633) kendi liderlik konumunu güçlendirmek amacıyla böyle bir eylem planladığı yönündedir. Böylece "Yoldaşlar! Kişi kültüne kesin olarak son vermeliyiz; hem ideolojik-teorik hem de pratik çalışma ile ilgili doğru çıkarımlarda bulunmak zorundayız." (Kruşçev 1956) diyerek söylevini sonlandıran Kruşçev'in toplumda oluşturmak istediği desteğin temeli atılmış olur. Amacına ulaşan iyi kurgulanmış kongre Kruşçev'in yönetici koltuğuna oturmasına ve Stalin totalitarizminin boğucu havasından kurtulmak isteyen "20. Kongre'nin Çocukları" (Deti XXogo syezda) olarak da adlandırılan, "Altmışlılar Kuşağı'nın (şestidesyatniki) sahneye çıkmasına vesile olmuştur. İdeolojilerinin çıkış noktası, totaliter efsaneyi çürütmek ve "gerçek sadece gerçektir" sanat anlayışı ilkesini benimsemek (Bogdanova 2014: 16) olan bu kuşağın temsilcileri toplumsal yaşama ait bütün dinamiklerde kitlesel bir harekete öncülük etmişlerdir. Merkezî bir gücün zulmüne karşı bilinçlenme tasarıları ve öngörülerini, yeniliğe açık, oldukça renkli ve hareketli karakterlere sahip olmaları bu kuşağın kısa sürede birbirinden bağımsız sosyal ortamlara dâhil edilmesini sağlamıştır.

29 Temmuz 1958'de Moskova'da Mayakovskiy anıtının açılış töreninin sonunda, 20. yüzyıl Rus kültüründe sıra dışı bir faaliyete girişerek, gençliklerinin vermiş olduğu heyecan ile korkusuzca ülke ve dünya siyasetinde yer alan problemlere karşı küresel bir bakış açısı

sergileyen “altmışlılar” sahne alır. Bu gecenin ardından şiir okumak veya dinlemek için Mayak’taki toplantılar 1961 yılına kadar bir gelenek halinde sürdürülür. Hemen her alanda düzenlenen şiir gecelerinin mimarı ve kuşağın bir nevi lideri Yevgeniy Aleksandroviç Yevtuşenko (1932-2017) şiir gecelerini ilk başta tek başına düzenlemiştir. Kısa süre sonra kendisine ilk eşi ve meslektaşı şair İzabella Ahatovna Ahmadulina (1937-2010) katılmış, ardından şairler Andrey Andreyeviç Voznesenskiy (1933-2010) ve Robert İvanoviç Rojdestvenskiy (1932-1994) eşlik etmiştir. Bardlarıyla ünlü Bulat Okucava (1924-1997) da yine sahnede “büyük şairler dördüsü”²nün yanında yer almıştır. Sahne arkasında ise Vasiliy Pavloviç Aksyonov (1932-2009), İosif Aleksandr Brodskiy (1940-1996), Viladimir Nikolayeviç Voynoviç (1932-2018) ve Viladimir Semyonoviç Vısotskiy (1938-1980) şair, yazar ve müzisyen kimlikleriyle düşünceye destek veren kuşağın önemli isimlerinden olmuşlardır. Böylece sahnede yüksek perdeden şiir okuma faaliyeti ile dönemin en gözde eylemi olarak “majör şiir” (gromkaya lirika) tarzı oluşturulmuştur. “Majör şiir” kamuya açık alanlarda, sosyal mesajlar içeren ve yüksek sesle ifade edilen bir şiir türü olarak ifade edilebilir.

“Büyük dördü”nün her bir şairi hem kişilikleri hem de dış görünüşleri ile diğer insanlar arasından sıyrılmışlardır. Yevtuşenko’nun zayıf ve uzun fiziksel yapısı ile enerjik hareketleri, Voznesenskiy’in zarif, iri gözleri ve kendine güvenen tavrı, Rojdestvenskiy’in bir basketbolcu uzunluğundaki boyu ve Ahmadulina’nın egzotik güzelliğinin yanı sıra sahip olduğu eşsiz ses tonu, her bir şairin özgünlüğünün en belirgin göstergesi olmuştur (Estradnaya poeziya 2020).

Bilindiği üzere her yeni dönem, her yeni oluşum kendinden önce gelen döneme, yapılanmaya karşı bir başkaldırıdır. Altmışlılar kuşağı her ne kadar öncül şairlere ve onların sanatlarına karşı bir “anti” düşünce yapısı temelinde şekillenmemiş olsa da kuşak mensupları, 1960’lı yılların ikinci yarısında sahneye çıkan isimlerin kendilerine karşı bir faaliyet başlattıklarına şahit olmuşlardır. “Altmışlılar Kuşağı”nın deyim yerindeyse gürültülü özgürlük ve modernite şiirlerine karşı, çağdaşlığın ulusal ve sosyal kaynaklarını anlama yönünde klasik şiirin önemi vurgulanmaya başlanır. Aralarında Nikolay İvanoviç Tryapkin (1918-1999), Vladimir Nikolayeviç Sokolov (1928-1997), Anatoliy Viladimiroviç Jigulin (1930-2000), Aleksey Timofeyeviç Prasolov (1930-1972), Sergey Valentinoviç Çuhin (1945–1985) ve Nikolay Mihayloviç Rubtsov (1936-1971) gibi isimlerin bulunduğu grup geleneksellik savunuculuğu yaparak “minör şiir” (tihaya lirika) çatısı altında karşıt bir gündem oluşturmuştur. “Minör şiir” faaliyetinin odak noktasını ulusal kaynaklar, klasik yaklaşımlar, gelenekler,

²Bu dönemde Ye.Yevtuşenko, A.Voznesenskiy, B.Ahmadulina ve R.Rojdestvenskiy şiirleri sahnelere ve sokaklara taşıyan “büyük şairler dördüsü” olarak anılmışlardır.

Rusya'nın kaderi ve tarihi oluşturmuştur. Temsilcilerin şiirlerinde daha sakin ifadeler ve ulusal imgeler kullandıkları görülmüştür. Şairler Rusya'nın geçmişine yapılan atıflara sıklıkla yer verdikleri eserlerinde manevi zenginlikler, toprak, tabiat, köy yaşamı ve köylü temaları üzerinde yoğunlaşmışlardır. Bununda bağlantılı olarak da modernist düşünceye, bilimsel, teknolojik, yeni, ilerlemeci ve batıcı anlayışa karşı çıkmış, daha geleneksel, ahlaki, dinî, kadim şiir anlayışını desteklemişlerdir. Şairlerin bahsi geçen karşıtlık düşüncesinin çıkış noktası bilinmemekle birlikte eleştirmen Aleksandr Alekseyeviç Mihaylov'un (1922-2003), şiirde görülen geleneksele karşı yoğun ilginin desteklenmeyen "yeniliklere" karşı sanatsal tepki olduğu yönündeki açıklaması oldukça mantıklı bir argüman niteliğindedir (Poezo sfera 2020). Bununla birlikte "Altmışlılar Kuşağı"nın temsilcisi Yevtuşenko 24 Temmuz 1993'te çağdaşı Rojdestvenskiy'e ithafen yazdığı *Altmışlılar (Şestidesyatniki)* isimli şiiriyle kendi kuşaklarından gururla bahsetmiş, bu kuşağın ne olduğu ve ne olmadığı yönünde genel bir çerçeve çizmiştir:

Kimdik biz,
altmışlılar?
Yirminci yüzyılda
köpükten surun tepesindeki
askerlerimiz,
gelen yirmi birinci yüzyıldan.
Biz
merdivensiz,
ve korkusuz bir şekilde
umutsuzca hücumla tırmandık,
geri alarak
arama sırasında elimizden
kopartılan şiirin
kristal potinini.
Çınlayan şamarlar indirerek
uyuklamaması adına
çağdaşımıza,
açtık
parmaklıkları
bir pencere

Avrupa’ya
ve Amerika’ya.
Biz birileri için “moda”ydık
birilerini ise şöhretimizle kızdırdık,
fakat zamanımızın istismarcıları,
sizi,
biz özgür kıldık.
Ürküttü zevklerimiz,
yeteneklerimiz
ve unutmamız çoğu şeyi,
ama tevazudan ölmedik
ve ölmeye de niyetimiz yok.
Bırak, bizi vasat,
satılık ve ikiyüzlü diye yaftalasınlar,
biz üzerlerine tükürülmüşüz
ama yine de
efsaneyiz,
ve de ölümsüz!³ (Yevgeniy Yevtuşenko 2020)

Gelenekten Geleceğe

“Altmışlılar Kuşağı” şairleri, siyasetten ve ideolojik savaşımlardan bağımsız, sanatın, bilimin, yaratıcılığın ve özgür düşüncenin var olduğu bir anlayış benimsemişlerdir. Dolayısıyla Yevtuşenko, Rojdestvenkiy, Voznesenskiy ve Ahmadulina gibi şairler cesur ve kararlı tavırlarıyla kendileriyle aynı arayış içerisinde olan insanlar arasında kolaylıkla kabul görmüşler, mevcut kültürel paradigmanda hatırı sayılır bir statü elde etmişlerdir. “Altmışlılar Kuşağı” şairleri kendi dönemleri için yeni bir kavrayış ve düşünce tarzı çerçevesinde hareket ederek, toplumun yaratıcı düşüncesinin aktif ve özgür bir şekilde ifade edilmesi gerektiğine vurgu yapmış ve yapıtlarında romantik karaktere yer vermişlerdir. Ruhsal zenginlikler, duygusal tepkiler ve maneviyat, olabildiğince çeşitlilikte ve renklilikte eserlerinde yer bulmuştur. Yanı sıra ulusal ve uluslararası edebî mirasa derin saygı duymuşlardır.

Kuşak şairlerinin başarılarının kaynağını sadece yönelimleri, düşünceleri ve karakterleri oluşturmamıştır. Şiirlerini kaleme alırken kullandıkları dilleri ve üslupları da mevcut edebiyat geleneklerine getirdikleri yeniliklerdendir. Temsilciler genel olarak edebî dilin dar ve süslü kalıpları içerisine sıkışmayı tercih etmemişler, daha yalın ve basit bir ifade şekli benimseyerek konuşma dilini kullanmaya yönelmişlerdir. Örneğin konuşma dili Yevtuşenko’nun şiirlerinin

³ Şiir çevirisi tarafımca yapılmıştır.

karakteristik bir özelliği olmuştur (İvanova 2017: 142). Bununla birlikte şiirin yapısı ve biçimiyle oynamaktan zevk almışlar, duygu ve düşüncelerini bütün şeffaflığıyla betimlemek için yeni sözcük ve ifade biçimleri oluşturmuşlardır. Klasik edebî norm ve standartlardan ayrı tuttukları dil ve stil bağlamında şiirlerinde yeni ifade biçimleri, alışılmıştın dışında yöntemler ve araçlar kullanmışlardır. Kısacası serbest şiir türünde yazan şairler bireyselliklerinin, orijinalliklerinin ve estetik yeniliklerinin ifadesinde yeni sanat anlayışlarını okura tanıtmak için elzem ne varsa şiirsel keşif çatısı altında sergilemekten yana bir tutum benimsemişlerdir (Kasimov: 151).

Şairler yeni sözlü biçimlerin yaratılması anlayışında eserlerinde çeşitli teknikler ve anlatım biçimlerinden yararlanmışlardır. Neolojizm, okkazonalizm, metafor, alegori, dolaylama, abartma ve kişileştirme gibi yöntemler şairlerin yapıtlarını oluştururken en sık başvurdukları söz sanatları olmuştur. Voznesenskiy ve Rojdestvenskiy eserlerindeki mecazlarıyla ünlü şairlerdir. Voznesenskiy metaforu akışı hızlandırmanın ve konuşmayı dağıtmanın bir yolu olarak aktif bir şekilde kullanmıştır. Sovyet edebiyat eleştirmeni Viladimir Fyodoroviç Ognev (1923-2017), Voznesenskiy ile gerçekleştirdiği ve “Yunost” dergisinde yayınlanan *Şiir Üzerine Bir Söyleşi* (Dialog o poezii) isimli yazısında metaforu bir sanat madalyası olarak değil, şiirin küçük dünyası olarak algıladığını, her büyük şairin metaforunda kendi şiirinin tohumu ve genlerinin bulunduğunu ifade etmiş ve metaforu bir fetüsün yumurtalığına benzetmiştir (Voznesenskiy 1973). Benzer şekilde Voznesenskiy, metaforu yalnızca bir tasvir aracı değil aynı zamanda bir oto portre ve sanatçının kendini, yani kendi “ben”ini tanıma yöntemi (Novikov 1982) olduğunu ifade ederek V.Ognev’i destekler nitelikte bir açıklama yapmıştır. Voznesenskiy’in 1959 yılında yazdığı ve üç yıl sonra yayınlanan *Üçgen Armut* (*Treugolnaya gruşa*) isimli şiir derlemesinde metafor kullandığı çok sayıda şiiri bulunmaktadır. Rojdestvenskiy’in şiirlerinde satirik öğeler, mecaz ve metafor oldukça fazla görülür (Sipkina 2014: 204-209). Sovyet rasyonalizminin edebî kişiliğinin güçlü yönünü oluşturduğu bilinen şair, 1955-1965 yılları arasında tabiat betimlemelerinin yer aldığı yaklaşık kırk şiirinde doğa olayları üzerinden yarattığı metaforlar öne çıkmaktadır (Kargopolov ve Kargopolova 2018: 46-52). Özellikle “kar” (sneg) imgesi şairin birden fazla şiirinde sonsuz gücü ifade etmek için kullandığı bir metafor olmuştur (Doljenko 2019: 23). Yevtuşenko’nun ilk dönemde kaleme aldığı şiirlerinde kişileştirme yöntemi oldukça fazladır. Şairin *Vagon* (*Vagon*, 1952) ve *Cüzdan* (*Koşelyok*, 1955) isimli şiirlerinin kahramanları, şairin ahlaki değerlerin sözcülüğü rolünü vererek kişileştirdiği cansız nesnelere olmuştur. Ahmadulina’nın şiirlerinde karmaşık sözdizimi, kelime seçimi ve melodik tını ön plana çıkmıştır. Sovyet okuru

için olağandışı görülen bu durum ile birlikte arkaik heceleri konuşma diliyle birleştiren şair, bireysel ideoloji stilini oluşturmuştur. Sahnede kendi değerleri ve özellikleri doğrultusunda sanatlarını icra eden bu isimler eserlerinde kafiye düzeni sınırlarına takılıp kalmamışlar, yaklaşık sesleri kullanarak yaratıcılıklarını konuşturmuşlardır (Davidova ve Suşilina). Şairlerin ifade biçimleri bu bağlamda duygu ve düşüncelerini dizginlemedikleri sonsuz bir deneyimleme faaliyetine dönüşmüştür.

“Altmışlılar Kuşağı” şairleri vicdan, şefkat, asalet, özgürlük, mahremiyet, hak ve hukuk gibi değerler benimsemişler, insanın var olduğu her alanı gözeterek duygusal duyarlılık durumu yaratmışlardır. Hümanist değerler ışığında ilerleyen “Altmışlılar Kuşağı” için halk, faaliyetlerinin odak noktası olmuştur. Bu bağlamda temsilcilerin şiirlerinde ağırlıklı sosyal ve siyasi özgürlük, demokratik toplumsal yaşam, liberalizm, anayasal haklar ile manevi temeller gibi temalar kullanılmıştır. Yine şiirlerde sivil halkın duygu ve deneyimleri ön planda yer almıştır. İnsan ile ilgili her şeye karşı ilgi, dolaysızlık ve sadece belirli insanların değil bütün ülkenin yaşamına, tüm dünyanın kaderine dokunan duygusal duyarlılık çerçevesinde hareket etmişler ve sonuç olarak da empati yoğunluğunun çok güçlü bir şekilde hissedildiği, lirik kahramanın bazen şefkat nesnesiyle birleştiği bazen de ona dönüştüğü örnekler kaleme almışlardır (Leyderman ve Lipovetski 2003:127).

Stalinizm ve totalitarizmin yıkıcı ve bunaltıcı yaşam şartlarının anti-yerleşkesinde filizlenen birleştirici ve bütünleştirici yönelim bağlamında, şairlerin ilk şiirlerinde sosyalist gerçekçilik düşüncesinin sosyal yaşam ve sanat, bilhassa şiir üzerindeki etkilerine yoğunlaşan konular göze çarpmaktadır. Bu temalar eleştirel düşünce, değişime karşı toplumsal bilinçlenme ve mücadele etme gibi sınırlar çerçevesinde şiirlere yansıtılmıştır. Kısa bir süre sonra ise yeni temalar, bireysel motifler ve sıra dışı konular şiirlerinde yer almış ve temsilcilerin edebî kimlikleri şeffaflaşmaya başlamıştır. Daha önce edebiyatta çok yer almayan cinsellik, aidiyetin kaybolması yani yabancılaşma ve yalnızlaşma gibi temalar da şiir sınırlarına sızmıştır. Kuşak şairleri vatandaşlık ve insanlık gibi sadece sosyal konular, toplumsal problemler üzerinde değil kişilik, karakter ve insanı insan yapan duygular konusunda da kalemlerini çekinmeden ve ustaca oynatmışlardır. Burada bir parantez açmak gerekmektedir. Dil ve üslup açısından öznelliği tercih eden şair Ahmadulina, şiirlerinin temalarını seçerken de kuşağın diğer temsilcilerinden bağımsız bir yol izlemiştir. Kuşağın şairlerinin vatan, vatandaşlık, ideoloji gibi ilk aşamada daha siyasi olan tema seçimlerine karşı Ahmadulina kariyerinin en başından itibaren geleneksel şiir temaları olan aşk, arkadaşlık, dostluk, doğa gibi gerçek yaşama ait motiflere şiirlerinde yer vermiştir. Benzer şekilde bu dönemde lirik ilke ile birlikte bireyin manevi dünyasının ve ahlaki

değerlerinin analizine yoğunlaşmıştır. Bu bağlamda günah çıkartma ve itiraf içerikli yapıtlar “Altmışlılar Kuşağı” şairleri için önemli temalardan biri olmuştur. Manevi ve içsel içeriklerle örülmüş şiirlerinde şairler lirik kahramanın yeni tipini yaratırlar. Bu yeni tip okura aşkılarıyla ve arkadaşlarıyla olan ilişkilerini ve düşüncelerini oldukça açık bir dille, sansürsüz aktarır, bazen de kendilerini eleştirir. Bu dönemde fazla ele alınmayan bireyin iç dünyasının ve psikolojisinin çok boyutluluğunu inceleme eğilimi okur üzerinde derin bir etki bırakmıştır. Bütün bu yönelimler, halkın gönüllülük esaslı temsil edilmesi ve hayata dair temaların ideolojiden arınmış ifadesi, açık sözlülük ve cesaret, manevi yenilenmenin işareti olarak kabul görmüş ve şiirde ses getiren yeni bir dönem başlamıştır.

Yeni nesil, klasik şiirsel geleneklerden tam anlamıyla kopmamış keskin bir karşı kutup oluşturmamıştır. Kuşak mensubu genç isimler öz benlik algısı yerleşmiş, kendilerinden önce var olmuş ve kendilerinden sonra da var olmaya devam edecek pek çok akım, kuşak ve ekol konusunda farkındalığı oluşmuş kişilerdir. 20. yüzyıldaki bilimsel ve teknolojik yenilikler, küresel olaylar, farklı fikirler, tasarılar ve başarılar kuşağın çağrışımsal alanlarına hitap etmiştir (Leyderman ve Lipovetski 2003: 120). Hareket noktaları yaratıcı özgürlük, ahlaki ilkeler ve kişisel bağımsızlık gibi değerler olan temsilciler yaşamda yer alan ve yer alması muhtemel ilerici her tasarımın destekçisi olmalarının yanı sıra klasik, klasik değerlere önem veren, tarihsel olaylarla beslenen bir anlayış benimsemişlerdir. Hatta duygusal yoğunlukları, cesur üslupları ve özgürlüğe vurgu yapan vizyonları, kendilerinden önce edebî arenada boy gösteren cephe şairlerinin sanat anlayışıyla benzerlik taşımaktadır (Radyo svoboda 2020). “Altmışlılar Kuşağı” bu bağlamda Sovyet halkının belirli bir kesimini, sınırlandırılmış bir yaş grubunu veya tek bir düşünce tarzını temsil etmemiş, zamanın ruhunu yakalayarak tüm hayat disiplinlerine entegre etme yolunu seçmiştir (Serebryakova:99).

Altmışlı yılların önemli isimleri, demografik verilere göre 1928-1945 yılları arasında dünyaya gelmiş ve kişisel oluşum evrelerini tamamlayarak 1956 yılından sonra kariyerlerinde yükselişe geçmişlerdir. Sovyet sosyalizmi koşullarında yetişen, ideoloji geleneğinde eğitim gören ikinci, siyasi yaşam, toplumsal sorunlar ve ahlak hakkında görüşlerini açık ve doğrudan ifade eden ilk kuşaktır. Ana başvuru kaynaklarında altmışlı yıllar nesli genel anlamda güçlü bir eğitim dürtüsü ile karakterize edilir. Bu dönemdeki genç işçilerin %40’ı yükseköğrenim görmüş, geri kalan kesimin büyük bir bölümü ise mutlaka orta seviyede bir eğitim almıştır (Sokolov 2007: 77-111). Burjuva ayartmalarını, dogmatik düşünceleri reddeden ve pragmatizm talep eden, kültür merkezli yaşam tercih eden sanatsever hümanistlerin sayısı da benzer şekilde kayda değer ölçüde olmuştur. Böylelikle entelektüel oluşum, enerjik ve kararlı genç

katılımcıların da zincire eklenmesiyle etki alanını genişletme ve derinleştirme konusunda büyük avantajlar elde etmiştir.

Sosyal hayatta, düşüncelerin betimlenme biçiminde, iletişimde, sanatta ve edebiyatta insanların kendilerini daha özgür hissetmesi ve bireyselliğin ön plana çıkarılmasıyla kendini gösteren anlayış, sistemin en küçük birimi sıradan bir vatandaş veya öğretmen, mühendis, doktor, yazar, şair, gazeteci, tarihçi, yönetmen gibi herhangi bir meslek mensubu tarafından temsil edilmiştir. Geniş bir yelpazeyi kapsayan bu faaliyet sanat ve bilim tutkunu, yaratıcı düşünce savunucusu pek çok kişiye kolaylıkla nüfuz edebilmiştir. Bahsi geçen etkinin yaratılabilmesi ve şiirin hak ettiği konuma geri dönmesi bağlamında şiirlerini topluluk önünde bizzat ve yüksek sesle okuyan, fikirlerin cesur savunucuları rolünü üstlenen Yevtuşenko, Rojdestvenkiy, Voznesenskiy ve Ahmadulina gibi şairlerin çabaları büyük önem arz etmiştir. Yine sahnede eserlerini kendi çaldıkları müzik eşliğinde icra eden Okucava ve Vısotskiy gibi müzisyenler manevi ruhu kolaylıkla yakalayabilmişlerdir.

Dönemin yenilikçileri ve gerçeği arayanları ahlaki değerlerin canlandırılması ve yeniden uygulanması amacıyla evrensel ilkelerin peşine düşmüş, toplum üzerinde oluşan baskıcı havayı dağıtmayı sadece mesleki bağlılıkları olarak algılamamışlardır. Bu açıdan Yevtuşenko'nun 1964 yılında kaleme aldığı *Bratsk HES (Bratskaya GES)* isimli poemasının ilk dizesi “*Rusya’da şair, bir şairden daha fazlasıdır.*” yaşam manifestosu olarak büyük önem arz etmektedir (Yevtuşenko 1967). Öncüllerinin desteği, kendi heyecanları ve genç okurların umutlarıyla hareket eden neslin 1950’li yılların ikinci yarısı itibariyle yaratmış olduğu farklılık o dönemde öğrenci olan Viladimir Tihomirov’un “*Rus edebiyatının, sanatının, kültürünün manevi ve ahlaki değerlerinin derinliklerini keşfettik ve bu değerler, resmî ideolojiye göre dayatılan düz ve tek taraflı “ideallerden” farklıydı*” şeklinde bir açıklama yapmasıyla somutlaşmıştır (Tihomirov 2018: 35).

1961 yılının başlarında kendisi de altmışlı yıllar kuşağı mensubu olan Sovyet sosyolog ve filozof Boris Andreyeviç Gruşin (1929-2007) önderliğinde Kamuoyu Enstitüsü’nün yürüttüğü “Nesliniz hakkında ne düşünüyorsunuz?” konulu ve cevaplama süresi olarak da 20 gün verilen bir anket “Komsomolskaya Pravda” gazetesinde yayınlanmıştır. Henüz üçüncü günde 900 geribildirim alınan ankete katılanların sayısı katlanarak artmış ve son gün 19 bini aşarak dünya basınında da büyük yankı uyandırmıştır (Gruşin 2001:159). 12 sorudan oluşan ve gönüllülük esaslı yürütülen anket katılımcılarından, var olan nesil hakkındaki düşüncelerini paylaşmaları istenmiştir. Yaklaşık 19 bin kişinin yanıtladığı anketin cevaplarından 17 bin

446'sı çalışma için seçilmiştir. Ankete katılanlar sosyo-demografik özellikleri bağlamında tüm yaş gruplarından, işçi, emekçi, asker ve öğrenci gibi mesleklerden, farklı yerlerde yaşayan ve farklı eğitim düzeylerine sahip kişilerden oluşmuştur. Katılımcıların cevapları arasında belirgin farklılıklar görülmemiş, büyük çoğunluğu “Nesliniz hakkında ne düşünüyorsunuz, beğeniyor musunuz, yaptıklarından memnun musunuz?” sorusuna %83,4 oranında “evet”, %5,5 oranında “hem evet hem hayır”, %11,1 oranında da “hayır, hoşlanmıyorum” demiştir (Gruşin 2001: 178). Bu doğrultuda halkın altmışlı yıllar neslini sevdiği ve kuşağın sosyo-psikolojik niteliklerinin ideolojik olarak tüm zamanlara entegre edilebilecek öznellikte olduğu çıkarımında bulunulmuştur. Sosyologların elde ettiği veriler kuşak mensuplarının sosyal portreler bağlamında değerlendirilmesi ile ilgili rakamsal oranları vermektedir. Ancak bu insanları düşüncelerinin özü açısından nispeten daha farklı değerlendirmek gerekmektedir. Çünkü bu neslin yapmaya çalıştığı şey fiziksel davranışlarıyla aslında Rus aydınlarının maneviyatını harekete geçirmek, ruhunu uyandırmak olmuştur.

Yeni neslin şairlerinin şiirlerinde kullandığı konuşma dili, yeni biçim ve tarzlar, metaforlar, alışılmışın dışındaki imgeler, dili sözcükle oynarcasına kullanmaları, ritimle, sesle ve şiirin yapısıyla ilgili deyim yerindeyse deneyler yaparak ilerlemeleri okurun ilgisini çekmiştir. Bununla birlikte cesur üslupları, var olan düzenin değişmesi gerektiği düşüncesinde birleşerek ideoloji ve hükümet eleştirisi yapmaktan, özgürlük, bağımsızlık ve insan hakları üzerine soru yöneltmekten çekinmeyen tutumlarıyla sempati kazanmışlardır. Kuşağın özgürlük tutkunu tavırlarıyla toplumsal yaşamda oluşturdukları bu pozitif algı, toplumun genelinde hissedilen ve kabul gören yeni durum iktidarın da dikkatini çekmiş, rejim kültürel alanlara doğrudan müdahale geleneğinden vazgeçerek sanatsal özerklik sınırları dâhilinde hareket etmeye başlamıştır. Stalinist dönemdeki merkezî yapıda yuvalanan negatif kültür anlayışı artık çoğulcu ve heterojen bir karaktere bürünmüştür (Konev 2004: 28-35). Ancak her ne kadar kuşağın çıkış noktasında keskin bir muhalefet anlayışı, Sovyet rejiminin bütünüyle reddedilmesi yer almasa da Lenin normlarının geri getirme ve gerçek komünist etiğin ihlaline son verme gibi idealler çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmeleri parti ileri gelenlerinin gözünden kaçmamıştır. Kısmen gevşetmiş olsa da ipleri tamamen bırakmak niyetinde olmayan iktidar, baskı ve sansür uygulamalarını bu isimler üzerinde yine devam ettirmiştir. Bazı yazar ve şairlerin eserlerine sansür uygulanması, basım yasağı konması ve edebî toplulukların üyeliklerinden çıkarılması gibi istenmeyen durumlar tekrarlanmıştır.

Yersiz idari müdahalelerin azalmaya başladığı ama yine de katı ve sıkıntılı bir yönetim olarak addedilebilecek Kruşçev yönetiminden sonra Leonid İlyiç Brejnev (1906-1982) ile

birlikte dönemin sansür anlayışı farklı biçimler almıştır. Yeni lider çözülme karşıtı ve değişime karşı daha temkinli, Stalin’in siyasi konumuna pozitif yaklaşım sergileyen neo-Stalinist olarak nitelendirilebilecek bir isimdir. Toplumsal ve kültürel hayata müdahalelerin sistematik bir şekilde uygulandığı nispeten daha ılımlı rejim ile birlikte, “Altmışlılar Kuşağı”nın Rus kültürü ve sanatı üzerine çalışmalarını yoğunlaştırdığı verimli bir dönem yaşanmış, faaliyetleri açısından nesil hızlı bir yükselişe geçmiştir. Toplumsal ve siyasi değişimin izdüşümü niteliğinde 1968 yılının Ağustos ayında Varşova Paktı üyelerinin Çekoslovakya’yı işgal etmesiyle yaşanan Prag Baharı’nda sivil halkın tanklara tepkisi “Altmışlılar Kuşağı”nın yaratıcı potansiyellerini ve ideolojik aygıtı, baskıcı organlara karşı tepkilerini keskin bir biçimde açığa çıkarmasına sebep olmuştur. Bilhassa Yevtuşenko *Tanklar Prag’da İlerliyor (Tanki idut po Prage)* isimli ünlü şiirini olaydan sadece iki gün sonra 23 Ağustos’ta bütün duygusal yoğunluğunu aktararak kaleme almıştır.

1970’li yıllarla birlikte bu yeni neslin bazı yazarları düşüncelerinin ve gerçeğin sanatsal ifadesi konusunda fikir değiştirmiştir. Bu bağlamda belirleyici faktör edebî akımların, okulların ve ekollerin olağan değişimi değil, sanatçının yaratıcı bilincinin evrimi olmuştur. Sanatçı eskisi kadar açık ve cesur olma tercihinden vazgeçmiştir. Kültürel kaygı ve siyasi faktörler bu bağlamda bahsi geçen düşünce değişikliğinin sebeplerinden olmuştur. Vasiliy P. Aksyonov (1932-2009), Aleksandr A. Galiç (1918-1977), Viladimir N. Voynoviç (1932-2018), Mihail N. Kalik (1927-2017) gibi isimler ülkeyi terk etmiş, Boris A. Çiçibabin (1923-1994) ve Viladimir G. Kornilov (1923-2002) gibi isimler geçici olarak çeşitli dergilerde faaliyet göstermiş, bazı isimler de kendi müstakil uzmanlık alanlarında ilerlemeyi seçmiştir (Gorbaçevskiye çteniya, *Vremya peremyon: ideyi i lyudi*, 2015: 58). Bu döneme “durgunluk” (zastoy) adı verilmiştir. 1980’li yıllar itibarıyla uygulamaya konan “yeniden yapılanma” ya (perestroyka) kadar geçen sürede de eski hızını kaybeden kuşak anlayışı tamamen sonlanmıştır.

Sovyet dönemi ana başvuru kaynaklarına göre kuşağın umutları Mihail S. Gorbaçov (1931-2022) ile birlikte tekrar canlanmıştır. 1990’lı yıllarla birlikte babalarının ve dedelerinin “Altmışlılar Kuşağı”na mensup olduğu yeni bir nesil gelmiştir. Bu kuşak mensupları “yeniden yapılanmanın mühendisleri (prorabı perestroyki)” olarak adlandırılmışlardır (Barbakadze 2007:29-20). Yeni nesil, öncüllerinin mirasını devralmış, o gelenekle büyümüş ancak çağdaş yaşamın gereklerini de yerine getiren “Altmışlılar Sonrası Kuşak” olarak varlığını sürdürmüştür. Bununla birlikte Politeknik ve Mayak’taki şiir dinletilerini deneyimleyemeyen ve o geleneği sürdüremeyen bir nesil olarak kalmışlardır.

Bütün olarak bakıldığında “Altmışlılar Kuşağı”nın şiiri mevcut Sovyet edebiyatı anlayışında yeni, taze ve ferah bir soluk olarak değerlendirilebilir. Eşitsizliği, bürokrasiyi, rüşveti, sosyal sınıfları acımasızca eleştirmekten geri durmadıkları şiirleriyle yeni ufuklar açan kuşak, edebiyatın gelişmesine hatırı sayılır katkılarda bulunmuştur. Bu bağlamda kendilerinden daha yaşlı ve daha genç olan diğer nesillerin biyografisinin Sovyet kısmı pek fazla farklı olay barındırmadığı için, adil ve insancıl bir hayat için çaba sarf eden ve sosyalizmin geliştirilmesi yönünde uğraş veren özgür beyinler olan “Altmışlılar Kuşağı” için en ünlü Sovyet kuşağı değerlendirilmesi yapılabilir (Gorbaçevskiye çteniya, Vremya peremyon: ideyi i lyudi, 2015: 58).

SONUÇ

Komünist Parti’nin 20. Kongresinin hedefleri arasında yer alan, suçlu olup olmadığı bilinmeden çalışma kampları ve hapishanelerde hayatlarını geçirmek zorunda kalmış pek çok insanın varlığının ifşası ile hükümet yetkilileri, totalitarizmin reddedilebilirliği konusunda toplumda bir uyanış başlatmışlardır. Bu döneme kadar totaliter rejim altında oldukça katı bir tutum ve yasalarla yönetilmiş olan ülke, 1960’lı yıllarla birlikte kişisel haklar ve özgürlük için mücadele eden, adil ve hümanist bir yaklaşım talep eden, sosyalizmi geliştirmek için çaba sarf eden daha bilinçli bir konuma evrilmiştir.

Toplumların gelişiminde önemli bir rol oynayan sanat ve kültür üzerindeki ideoloji baskısı 20. yüzyılın ikinci yarısı itibariyle nispeten azalmış, sanatsal faaliyetler hızlanmıştır. Uzun ve yoğun Stalin ideolojisinin ardından edebî arenada boy gösteren “Altmışlılar Kuşağı” ile birlikte toplumsal ve kültürel yaşam canlanmaya başlamıştır. Yevtuşenko, Rojdestvenskiy, Ahmadulina ve Voznesenskiy gibi kuşağın önemli isimleri gür sesleriyle okudukları şiirleriyle ve cesur tavırlarıyla sosyalizmin, özgürlüğün, eşitliğin ve yaratıcılığın sembolü, Sovyet kültürünün koruyucusu olmuşlardır.

Sık sık kendi görüşleri, kişisel tecrübeleri, duygu ve düşüncelerini büyük bir şeffaflıkla ifade eden yeni kuşak, yaratıcılık faaliyetinde otantik ve samimi olmaya gayret göstermiştir. Sahnelerde icra ettikleri teatral ve masum sanatlarıyla, Sovyet totalitarizmine karşı ilk yasal ve yumuşak muhalefet olmuşlardır. Bu bağlamda temsilciler şiirlerinde sosyalist ideallerle çelişmeyen, tarihe sırtını yaslayan ama çağdaş yaşamın ve ilerici anlayışın da en büyük destekçisi olan konumlarını vurgulamışlardır. Düşünce ve sanat anlayışında geçmiş, şimdi ve gelecek denkleminin merkezinde yer alan nesil mevcut şiir geleneğini sürdürmeyi tercih ederek faaliyetinde başarıyı yakalamıştır.

Genel olarak değerlendirildiğinde altmışlı yıllar edebî, kültürel ve siyasi bağlamda değerlendirilebilecek önemli ve evrensel faaliyetlerin öne çıktığı yıllar olmuştur. “Altmışlılar Kuşağı” önderliğinde ideolojik ve yaratıcı arayışların ve yeni sanatsal keşiflerin içeriği ve yönü, dünyanın değişen resminden etkilenmekten geri kalmamış, esnek, aktif, kararlı ve bir o kadar da yenilikçi bir tutum sergilenmiştir. Ülkenin sosyo-kültürel yaşamında önemli bir görev üstlenen bu yeni nesil ile birlikte şiir büyük bir ivme kazanmıştır. Kuşak, 1960’lardan itibaren edebiyatı meslek edinen ve şiire gönül vermiş güruhu orijinal ve önemli yapıtlar ortaya koymaları konusunda teşvik etmeye ve onlara ilham vermeye devam etmiştir. Altmışlılar sonrasında öncüllerinin ideolojilerini devam ettirmeye çalışan yeni bir kuşak gelmiştir. Ancak toplumsal yaşamda ve zihinlerde geniş yer edinmiş “Altmışlılar Kuşağı Kültürü”nün, herhangi yeni bir kuşağa ihtiyaç duyulmadan nesilden nesile aktarılacağı aşikârdır.

KAYNAKÇA

Barbakadze, M. (2007). *Şestidesyatniki*, Moskva: Fond “Liberal’naya Missiya”.

Bogdanova, P. B. (2014). *Rejissorı-semidesyatniki: kultura i sudbı, Şestidesyankiki. Otkaz ot Stalinizma*, Moskva: Novoye literaturnoye obozreniye.

- Cohen, S. F. Social Dimensions of De-Stalinization, 1953-64, *Final Report to National Council for Soviet and East European Research*, 624-17.
- Davidova, T. T., Suşilina, İ. K., *Sovremenniy literaturniy protses v Rossii*, Çast II. Poeziya. <http://www.hi-edu.ru/e-books/xbook699/01/part-006.htm2> (Erişim 23.04.2022).
- Deutscher, İ. (1990). *Stalin, Bir Devrimcinin Hayatı: 2*, İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Doljenko, T. V. (2019). *Sravneniya v Poezii M. Tsvetaevoy i R. Rojdestvenskogo*, NİU, BELGU Pedagogiçeskiy İstitut İstoriko-Filologiçeskiy Fakultet.
- Dubrovina, N. V. (2011). Sotsialistiçeskiy realizm: metod ili stil, ISSN 1810-0201, *Vestnik, TGU*, vıpusk 7 (99), 181-185.
- Figes, O. (2011). *Karanlıkta Fısıldaşanlar, Stalin Rusya'sında Özel Yaşam*, N. Elhüseyni (Çev.), *Gorbaçevskiye çteniya, Vremya peremyon: ideyi i lyudi*, (2015), Moskva: SamPoligrafist.
- Groys, B. (1992). *The Total Art of Stalinism*, New Jersey.
- Gruşin, B. A. (2001). *Çetire jizni Rossii v zerkale oprosov obşestvennogo mneniya, Jizn I-ya Epoha Hruşova*, Moskva: Progress-Tradidtsiya.
- İstoriya Russkoy Literaturı XX veka v çetiryoh knigah, kniga tretya 1940-1960 godı*, Moskva: "Vişşayaşkola" 2006.
- İvanova, Y. V. (2017). *O poetike individualnogo stilya Y. Yevtuşenko*, DOI: 10.24249/23099917. <http://www.stephanos.ru/izd/2017/2017-26-11.pdf> adresinden (Erişim 07.06.2021)
- Kargopolov, Ye. P., Kargopolova, L. A. (2018). *Suşnost Tvorçestva Poeta Roberta Rojdestvenskogo, Natsionalniye prioritetı Rossii*, ISSN2221-7711, № 4 (31), 46-52.
- Kasimov, Y., *Sovetskiy renesans i şestidesyatniki (razmışleniya o poezii russkih i azerbaydjanskih şestidesyatnikov)*, *Voprosı duhovnoy kul'turı-Filologiçeskiye nauki*.
- Konev, V. P. (2004). *Sovetskaya hudojestvennaya kultura perioda 30-h - 80-h godov. XX veka: teoretikoistoriçeskiy analiz*, Kemerov, 28-35.
- Kruşçev, N. S. (1956). *Doklad na zakritom zasedanii XX syezda KPSS 24-25 fevralya 1956 g.o.*
- Leyderman, N. L., Lipovetski, M. N. (2003). *Sovremennaya literatura 1950-1990-e godı, V dvux tomah. Tom I 1953-1968*, Moskva: Akademiya.
- Novikov, V. (1982). *Filosofiya Metaforı*, Novıy Mir, No.8.
- Prişepa, V. P. (1996). *Rossiyskogo Oteçestva poet (Y.A.Yevtuşenko:1965-1995gg.)*, BBK 83.3(2)7 P76.
- Abaka: İzdatelstvo Hakasskogo gosudarstvennogo universiteta N.F. Katanova.
- Serebryakova, Ye.G., *Şestidesyatniki:biografiya pokoleniya*, UDK 316.343.725(470)+94(470)"1960/1970".
- Sipkina, N. Ya. (2014). *Satiriçeskiye Obrazı ı Priyomı v Poezii R.İ.Rojdestvenskogo v Sopostavitelnom*
- Aspekte s Satiroy V.V.mayakovskogo, *Filologiya, Vestnik Kemerovskogo gosudarstvennogo universiteta*, № 2 (58) T. 2, 204-209.

Sokolov, A. V. (2007). Dva pokoleniya sovetskoy intelligentsii: šestidesyatniki i vosmidesyatniki, *Mir Rossii*, No 3, 77-111.

Şestakov, V. İ. (2019). *Russkiy serebryanniy vek: zapozdavşiy renessans*, SPB, İzdat: “Aleteya”.

Şimov, Y. V. (2017). Reabilitatsiya Stalina vklyuçayet protivopostavleniye stalinskogo “jestokogo, no čestnogo” poryadka nineşnemu uşerbnomu i vorovatomu avtoritarizmu, İstoričeskaya Ekspertiza, *Jurnal retsenzii* N.3(12), Sankt-Peterburg: OOO “Nestor-İstoriya”.

Tihomirov, V.V. (2018). *Moya “Ottepel”* UDK 82-94 (470) “196”.

Voznesenskiy, A., Ognev, V. (1973). *Dialog o poezii*, *Jurnal “ Yunost”*, No. 9.

<https://how-much.net/publ/di/12-1-0-1122> (Erişim 13.11.2010)

Yevtuşenko, Ye. A. (1967). *Bratskaya GES*, Moskva: Sovetskiy pisatel.

İnternet Kaynakları

Estradnaya poeziya, Y. Yevtuşenko, A. Voznesenskiy, R. Rojdestvenskiy, B. Ahmadulina, https://studme.org/297173/literatura/estradnaya_poeziya_evtushenko_voznesenskiy_r_ozhdestvenskiy_ahmadulina (Erişim 08.09.2020)

Yevgeniy Yevtuşenko, <http://ev-evt.net/stihi/sh/60niki.php> (Erişim 21.06.2020).

Poezo sfera, Poeti o narodnosti poezii,Çast tretya, <https://poezosfera.ru/poety-o-narodnosti-poezii-chast-tret.html> (Erişim 03.09.2020).

Radiyo svoboda, Stanislav Rassadin, razglyadevşiy “şestidesyatnikov”, <https://www.svoboda.org/a/24521376.html> (Erişim 22.05.2020).

